

TEMİRKUT

OĞUZ KAĞAN'IN YOLU

HASAN ERİMEZ

RESİMLEYEN:
ENİS TEMİZEL

YAYIN NU: 1446

EDEBÎ ESERLER: 754

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-849-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Gürkan Canpolat

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: GNG Tanıtım

Baskı ve Cilt: PELİKAN BASIM MATBAA VE
AMBALAJ SANAYİ TİC LTD ŞTİ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin İşmerkezi No28/1
Zeytinburnu /İstanbul
SERTİFİKA NO: 40619

İstanbul- 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik
çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı
yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve
yayımlanamaz.

HASAN ERİMEZ; 1989 yılında Adana'da doğdu. Çobanoğlu Ticaret Lisesi ve Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Ötüken Neşriyat tarafından *Demirdağın Kurtları* (2015), *Kutlu Kağanlık* (2016), *Bin Yılın Göçü-Alplar Çağı* (2017), *Bin Yılın Göçü-Gaziler Çağı* (2018) adlı romanları yayımlanan yazar, Türk tarihini merkeze alan romanlar üzerinde çalışmaktadır. Daha önce *Diriliş Ertuğrul* dizisinin senaryo ekibinde de yer alan Hasan Erimez, iş hayatına çeşitli sinema ve dizi senaryoları yazarak devam etmektedir.

**“ TAN AĞARIRKEN OĞUZ KAĞAN’IN
OTAĞINA GÜNEŞ GİBİ BİR IŞIK GİRDİ.
O IŞIKTAN GÖK TÜYLÜ VE GÖK YELELİ
BİR KURT ÇIKTI.
KURT, OĞUZ KAĞAN’A DEDİ Kİ: ‘EY
OĞUZ, SEN ASKER İLE BURADAN
YÜRÜYEREK HALKI VE BEYLERİ
GÖTÜR, BEN SANA ÖNDEN YOL
GÖSTERİRİM.’ GÜN DOĞUNCA OĞUZ
KAĞAN GÖRDÜ Kİ, GÖK YELELİ KURT
ORDUNUN ÖNÜNDE YÜRÜMEKTEDİR. ”**

OĞUZ KAĞAN DESTANI.

TEMİRKUT

ULUĞ TÜRK'ÜN DÜŞÜ

Anadan doğalı, “Bir Tanrı, bir Tanrı,” diyen Oğuz,
 Atadan olalı, “Gök çadır, güneş bayrak,” diyen Oğuz,
 Kağan olalı yay kalkan kuşanan Oğuz,
 Kuşananda cihan üstüne akın eden Oğuz,
 Hind’e, Sind’e, Fars’a ordu yürüten Oğuz,
 Çin’e, Maçin’e, Mısır’a hüküm kılan Oğuz,
 Urum’a, Urus’a, Kafkas’a tuğlar diken Oğuz,
 Göğü çadır, güneşi bayrak eyleyen,
 Cihana nizam veren Oğuz.

Yüzü gökyüzüne benzer kut bezeli, ağzı volkana benzer kıvılcık alevli, yer titreten ayağı öküzcü, mızrak delmez göğsü ayıca, samur omuzlu ve kurt belli Oğuz Kağan; anasından doğar doğmaz bir defa süt içmiş içmemiş, hemen “Et, ana! Kımız, ana!” diye dillenmiş, kırk günlük olduğunda ayaklanıp yürümüş, at binip kılıç kuşanıp ne yaman bir yiğit olacağını göstermişti.

Oğuz Kağan, “Bir Tanrı” davasının peşinde yürüyüp, bu uğurda atasını dahi düşman edinip çok vuruşmuş, öz kanını dökmekten çekinmemiş, ata kellesini almaktan yeminmemişti.

Bir gece Oğuz Kağan’ın otağına gökten ışık düşmüş, ışığın içinden gök tüylü bir kurt çıkmıştı. Oğuz Kağan şaşırılmış, ürkmüş; lakin kurt ona yaklaşıp, şöyle demişti:

“Cihan kargaşada, töresizlik aldı başını her yanda.

Bozkırlardan dağlara, denizlerden ırmaklara

Gün doğumundan gün batımına

Atını sürmedik, kılıcını çalmadık yer bırakma

Tanrı kutu ile cihana nizam verme vaktidir

Ben önden gideceğim, sen beni kılavuz belleyeceksin.

Bugün bu otağdan yayını kalkanını kuşanıp çıkacak,

Geri cihan hâkimi olarak döneceksin!”

Oğuz Kağan da yayını ve kalkanını kuşanıp, ordusunu toplayıp “Haydi!” demişti. “Bozkurt bize Tanrı buyruğu

getirdi. Yağız atlar dörtnala koşsun, çelik kılıçlar oynasın; cihan bizden nizam bekler!”

Oğuz Kağan, Tanrı'nın adını anıp da ardına ordusunu katmış, gök tüylü kurdun yoldaşlığı ve kılavuzluğuyla cihanın üzerine yürümüştü. Karda kışta, karanlıkta kuytulukta, dağda belde, zorlu savaşlarda, çetin kuşatmalarda, kızgın günlerde, ayaz vakitlerde gök tüylü kurt ona yoldaş, koldaş, sırdaş olmuştu. Gökkurt yürümüş, Oğuz onun peşinden gitmiş ve koca cihanı fethedip dört bir yanı itaat altına almıştı. Dağlara taşlara, çöllere adalara, havadaki kuşlara, sulardaki balıklara kadar her yere Oğuz töresini kazımişti. Ve kurdun dediği gibi, yayını ve kalkanını kuşanıp çıktığı otağına yıllar sonra cihan hâkimi olarak dönmüştü.

Ne var ki Oğuz Kağan'ın içi hâlâ rahat değildi. Bütün cihan önünde baş eğmişti ama hâlâ Oğuz Kağan'ı düşündüren bir şeyler vardı.

Oğuz Kağan'ın baş veziri Uluğ Türk de Oğuz Kağan'ın bu düşünceli hâlini fark etmişti. O Uluğ Türk ki; Oğuz Kağan'a iki aylıkken et kımız istemesinden beri gölge olan, atıyla ilk seğirtişinde dizginini tutan, sözü ağzından çıkmadan gözlerinden okuyan, yüreğine bilgisiyle zırh olan, aklına görgüsüyle kın olan, onun için düşlere yatıp olana olacağına öğüt veren, önde gökkurt yoluna kılavuz olurken kendisi de yanında yürüyüp ruhuna kılavuz olan bir uluğ bilge idi.

Uluğ Türk, Oğuz Kağan'a bu düşünceli hâlinin sebebinin sordu. Oğuz Kağan, otağının bulunduğu Günortaç'ın tepesinden sanki bütün cihana bakar gibi ufuklara bakarak konuştu:

“Ben bu koca cihanı kendim için fethetmedim. Cihana kendim için nizam vermedim. Tanrı bana kut verdi, onun namına yaptım. Aslolan benden sonra da neslimin bu töreyi yürütmesi ve cihana hâkim kılmasıdır. Benden sonra

bu nizam bozulacaksa bütün gayretim boşa gitmiş demektir. Ve Tanrı bizden kutunu alacak demektir.”

“Altı oğlunuz var, Kağanım. Her biri de birbirinden yiğit. Bahadırılıkta galip gelebilen, akılda üste çıkabilen yok. Niçin bu endişeniz?” diye sordu Uluğ Türk.

“Evet,” dedi Oğuz Kağan, “altı oğlumun her biri birbirinden yiğittir. Akılda da kılıç gibi keskinlerdir. Lakin cihan hakimiyeti için sınanmadılar. Yaraşır yiğitler mi değiller mi, bunu ölmeden görmem gerek,” dedi.

Oğuz Kağan bu düşünce ile Günortaç'tan çıktı. Uluğ Türk de Oğuz Kağan'ın bu kaygı düğümlerine bir çözüm bulmak için çadırına kapanıp düşlere yattı.

Oğuz Kağan av yerlerine gidip günlerce kaldı. Dağ doruklarına çıkıp Tanrı'ya yakın yerlerde düşünedurdu. Akıldaki kaygı düğümlerine değil bir çözüm, tutacak bir ip dahi bulamadı. İçi büsbütün bunalmaya başlayınca geri Günortaç'a doğru yola koyuldu.

Uluğ Türk de düşe yatmanın yedinci günündeydi. Bu yedi gün boyunca çadırından çıkmamıştı. Düşünde bir işaret görmek için Tanrı'ya öylesine içten yakarmış ve ocağın başında, tüten ardıç dumanlarıyla beraber ruhunu göğe öylesine bırakmıştı ki, bu yedi gün boyunca ancak birkaç kez uyanmıştı. Onda da döşeğinden dahi kalkamadan birkaç yudum su içmiş ve tekrar dalmıştı. Yedinci gün uyku hâlinde, inci gibi terliyor ve döşeğinde sıkışmış gibi kıvranıp duruyordu. Zorlu bir düşün içinde belliydi. Bir vakit böylece terleyip kıvrandıktan sonra, terden sırsıklam olmuş döşeğinden nefes nefese kalktı. Belli ki istediği düşü görmüştü. Hemen Oğuz Kağan'ı bulmak için çadırından çıktı. Alplar, Oğuz Kağan'ın şafak vaktinde otağına geldiğini söyleyince hemen oraya seğirtti.

Uluğ Türk otağa girdiğinde Oğuz Kağan'ı tahtının önünde sıkıntılı ve düşünceli adımlarla gezinirken buldu. Uluğ Türk heyecanlı ve telaşlıydı. Oğuz Kağan da onun bu

hâlini fark etti.

“Nedir bu hâlin, Uluğ Türk?” diye sordu.

“Kağanım,” dedi Uluğ Türk, “bir düş gördüm siz yokken.”

“Bu nasıl bir düştür ki seni bu hâle koymuş?” diye sordu Oğuz Kağan merakla.

Uluğ Türk, ilahi bir sırrı açıklar gibi düşünüyü anlattı:

“Doğudan batıya kadar uzanıp cihanı kaplayan gerilmiş bir altın yay... Ve güneyden kuzeye uzanan üç gümüş ok gördüm,” dedi.

“Bütün cihanı kaplayan bu altın yayla gümüş oklar, cihan hâkimiyeti için kutlu alametlerdir,” dedi Oğuz Kağan da heyecanla. Düşün ucundaki işareti açıklaması için Uluğ Türk’ün ağzının içine bakıyordu.

“Bu kutlu bir düştür, Kağanım,” dedi Uluğ Türk. “Oğullarını sınaman için Tanrı’dan gelen işaret budur.”

Oğuz Kağan, tahtından ok gibi fırladı. Gözlerinde heyecan parıltıları vardı.

“Nedir bu işaret? Tez söyle, Uluğ Türk!”

Uluğ Türk, manasını çözdüğü işareti aşikâr etti:

“Oğulların bu yayla okları bulup bir ederlerse, o vakit cihan hâkimi olmaya yarışır olduklarını göstereceklerdir.”

Oğuz Kağan derhâl otağın önündeki muhafızını çağırıp buyurdu:

“Tez oğullarımı çağırın. Huzuruma gelsinler.”

TEMİR KUT

GÖK IŞIK

2

Oğuz Kağan yıllar evvel ava çıktığında, bir gece uyu-
mak üzere toprağa uzanmıştı. Altay Dağı'nın üzerinde ışı-
lıl parlayan Temir Kazuk'a bakarak dalmak üzereyken,
Temir Kazuk'tan bir top ışık düştüğünü görmüştü. Hız-
la yerinden doğrulup ışığın düştüğü yere gitmiş ve orada,
başında Temir Kazuk ışığından yapılmış tacıyla bir güzel
görmüş, görür görmez ona tutulmuştu. Kızı sevmiş, al-
mış, ona "Gök Kızı" demiş, o Gök Kızı'ndan üç oğlu ol-
muştu. Gök Kızı'ndan doğdukları için adlarını da gökten
vermişti. Birine gün ışığı altında Gün Han, birine ay ışığı
altında Ay Han, diğerine de yıldızların ışığında Yıldız Han
adını vermişti. Gök Kızı'ndan doğan çocukları, adlarını ve
kutlarını gökten almışlardı.

Yıllar sonra yine avdayken, bir kayın ağacının kovu-
ğunda gözleri gökten daha gök, saçları dalgalı ve dişleri
inci gibi bir kız görmüştü. Oğuz Kağan'ın yüreği hopla-
mış, kızı sevmiş ve almıştı. Buna da "Yer Kızı" demişti. Bu
Yer Kızı'ndan da üç oğlu olmuştu. Yer Kızı'ndan oldukları
için bunlara da adlarını yerden vermişti. Birine yer ile gök
arasındaki en yakın yer olan bir dağ doruğunda Gök Han,
birine yeryüzünün direği olan dağda Dağ Han, diğerine
de bir denizin ortasında Deniz Han adını vermişti. Böy-
lece Yer Kızı'ndan olan çocukları da adlarını ve kutlarını
yerden almışlardı. Oğuz Kağan böylece oğullarına bütün
yer ve gök varlıklarının isimlerini vererek cihan hâkimi
olduğunu göstermiş; onların yer ve gök varlıklarından kut
almalarını sağlayarak da gayesini ruhlarına tamgalamıştı.

Oğuz Kağan, Uluğ Türk'ün düşü üzerine her biri boz
otağlarında oturan altı oğluna ulaklar salıp çağırtdığında
altı oğlun altısı da kuşanıp atlanarak, yanlarına ordularını
da alıp babalarının otağına vardı. Hepsi de aynı anda gelip
babaları Oğuz Kağan'ın önünde diz vurup buyruk diledi.

Oğuz Kağan yerinden kalktı. İki eli arkasında, oğulları-
nın önünde dolaşarak konuştu:

"Oğullarım," dedi. "Bu cihanda insan ömrü gelip geçi-
cidir. Toprağın, suyun, göğün, dağın, taşın bitesi yoktur.

İnsan ömrü ise bitimlidir. Bana biçilen vade de dolmak üzeredir. Çok diyar fethettim. Koca cihanı önümde diz çöktürdüm. Fakat bunları kendim için değil Tanrı'nın ve bizim; Türk'ün soyu için yaptım. Vazifem buydu ve yerine getirdim. Benden sonra da bu vazife böyle sürüp gitsin ki benim yaptıklarımın da bir manası olsun. Ve Tanrı kutu, ilelebet soyumuzda kalsın.”

Gün Han konuştu:

“Biz altı oğul her daim senin yolundayız, Kağanım. Hangimizi baş seçersen diğerlerimiz ona itaatte ve sadakatte kusur etmeyecek,” dedi.

Diğer kardeşler de samimiyetle başlarını sallayıp Gün Han'ı tasdiklediler.

“Mesele baş olmak değil. Her birinizin üzerine düşeni yapıp baş olmaya yaraşır olduğunu göstermesidir,” dedi Oğuz Kağan.

Oğullar şaşkırdılar. Az biraz da üzüldüler. Dağ Han konuştu:

“Hepimizin atası yüce kağanımız, biz oğullarının yetmez olduğunu mu düşünmekte?”

“Bunu siz ispatlayacaksınız, oğullarım,” dedi. “Uluğ Türk, düşünde cihanı kaplayan bir altın yay ve üç gümüş ok görmüş. Altınızın da altı yöne dağılıp bunları getirmesi gerek. Bu altın yay ve gümüş oklar cihan hâkimiyeti alametidir ve de mutlaka bunlarda yüce mana vardır. Bunları alıp kendi elinizle bir edeceksiniz. Bu vazife de sizin için büyük bir sınamadır.”

“Ordularımızı arkamıza katıp gidelim o vakit,” dedi Deniz Han.

“Olmaz,” dedi Oğuz Kağan. “Bu sizin sınanmanızdır. Siz tek başınıza gidip alametleri getireceksiniz. Kendi sınanmanızdan tek başınıza geçeceksiniz.”

Altı oğul yerinden kalktı. Oğuz Kağan'ın önünde diz vurup bağırdı. Ve ordularını arkalarında bırakıp, altısı da altı ayrı yöne doğru at çaptırarak dağıldılar.

TEMİRKUT

KURT ULUYANDA

3

Oğuz Kağan'ın oğulları gideli hayli vakit olmuştu. Günler ayları, aylar neredeyse yılları bulmuştu. Güzler kışa, kışlar yaza, yazlar bahara dönüp durmuş, fakat oğullar ne geri dönmüş ne de onlardan bir haber gelmişti. Oğuz Kağan endişelenmeye başlamıştı. Yerinde duramıyordu.

“Altın yay ve gümüş okları getirmek için çıktıkları yolda altı oğlumun da katı sınamalardan geçeceğini bilirdim. Fakat bu kadar uzun süre geri dönmeyişleri beni endişelendirir,” dedi Oğuz Kağan, Uluğ Türk’e.

“Her tarafa izciler salıp aratalım,” dedi Uluğ Türk.

Oğuz Kağan, Uluğ Türk’ün dediğini makul bulup emrindeki en değerli izcileri çağırttı. Onlara, oğullarının izlerini arayıp bulmalarını buyurdu. İzciler buyruğu alınca dörtlüce yola düştüler. Bunlar it gibi koklayarak, şahin gözü gibi görerek iz süren; su üstünde yel izini bile seçip nereye estiğini anlayan cevval izcilerdi. Oğuz Kağan’ın, bunların mutlaka bir iz bulacağına olan güveni tamdı.

Epeyce bir vakit sonra izciler geri Günortaç’a döndüler. Oğuz Kağan’ın huzuruna vardılar. Oğuz Kağan heyecanlı ve meraklıydı.

“Buldunuz mu izlerini? Nereye gitmişler?” diye sordu.

İzcilerin yüzünden düşen bin parçaydı. Hepsinin hâli vaziyeti bozuktu. İçlerinden biri konuştu:

“Biz anadan doğma, atadan olma izciyiz, Kağan. Karınca izini bile görürüz. Fakat ne ettiyse, nereye gittiyse, neyi denediyse oğullarının gittiği yere dair bir iz bulamadık.”

“Bu işi anlamadık, Kağan,” dedi bir başka izci. “İzler belli bir yere kadar var. Fakat sonra kaybolmuş. İzlerin kaybolduğu yerlerden sonra da gören duyan olmamış.”

Oğuz Kağan buna hem şaşırды hem de endişesi iki misli arttı. İzcileri huzurundan gönderip altı oğlunu altı yönde arayacak altı ordu çıkarılmasını buyurdu. Uluğ Türk en değerli alpelerden altı ordu derdi. Altı ordu da vakit kaybet-

meden altı yöne dağılıp altı oğlu aramaya koyuldu.

Aradan altı mevsim geçti. Ve altı ordu geri döndü. Hiçbiri de oğullara dair tek bir iz bulamamıştı.

Oğuz Kağan'ın endişesine endişe, öfkesine öfke bindi.

“Ben ki cihan hâkimi Oğuz Kağanım! Benim hükmümdeki cihanda nasıl olur da öz oğullarımı bulamam?” diye kükredi. Neredeyse yeri göğü birbirine kattı.

Birkaç gün böylece ak otağında endişeli gezinip durdu. Günlerce ne altın tahtına oturdu ne döşeğine yattı. “Hey Koca Tanrım! Senin gönderdiğin işaretin uğrunda, oğullarıma bir felaket mi degecek?” diyerek dönüp duruyor, kendi kabına sığmıyordu.

Yine böyle öfkeyle dönüp durduğu bir gece, ak otağına sığamaz olup dışarı çıktı. Gökyüzüne baktı. Ne ay ne yıldız vardı. Yeryüzüne baktı. Her yer zifiri karanlığa kesmişti. Gözlerini kapadı, esen yelden içine bir dolu nefes çekti. O an gözleri kapalıyken bir kurt uluması işitti. Uluyuş, uzak uzak geliyordu. Gözlerini ağır ağır açtı. Kurdu nerede olduğunu bilmiyor ve onu göremiyordu. Fakat derin bir şeyler sezmiş gibi fısıldadı, “Yoldaşım, kılavuzum kurt!” dedi.

Derhâl otağına girdi. Yayını, kalkanını, zırhını ve tolgasını kuşandı. Şafak sökmek üzereydi. Tam otağdan çıkacağı sırada Uluğ Türk geldi.

“Nereye böyle kuşanıp da kağanım?” diye sordu.

“Hey koca Uluğ Türk,” dedi Oğuz Kağan. “İzcilerden, ordulardan medet umduk. Lakin bir şeyi unuttuk.”

“Nedir?” dedi Uluğ Türk.

“Bize yol gösteren, yoldaşlık ve sırdaşlık eden kurt.”

Uluğ Türk de bunu nasıl unuttuğuna şaşırıldı.

“Elbet ya, gökkurt,” dedi. “Ama onu ancak Tanrı gönderir, kağanım. Biz aramakla nasıl bulacağız?”

“Tanrı da sesimizi duymuş olmalı, Uluğ Türk,” dedi Oğuz Kağan. “Az önce bir kurt uluması işitince aklıma gel-

di. Altı oğlum ortada yok, gökkurda ihtiyacımız var. İmdi gelmeyecekse ne vakit gelecek? Haydi, gökkurda gidelim. Gökkurt gene bize yol göstermeye gelecektir.”

Oğuz Kağan ve Uluğ Türk atlandılar. Yanlarına tek bir alp dahi almadan yola düştüler. Aygırlarını kan terleyene, yeşelleri köpüklenene kadar sürdüler. Bozkırda rüzgâr gibi uçup nallarıyla toprağı eşerek, ırmakların bağrından aşarak, tepeler ve bayırlar geçerek dörtnala gittiler.

Her gece kurdun ulumasını işitiyorlar ve sesin geldiği yöne doğru gece boyu at sürüyorlardı. Gündüz dinlenip gece yol almakla tam yedi gün geçmişti. Kurdun uluması her gece biraz daha yaklaşıyor ama ona bir türlü ulaşamıyorlardı.

Yedinci gün artık altlarındaki aygırları tükenmeye başlamış, kendileri de gökkurttan ümitlerini keser olmuşlardı. Gün doğarken kendilerini uçsuz bucaksız ve otsuz çakılsız bir ovanın ortasında buldular. Önlerinde yerden göğe kadar yükselen ve sanki cihanın bir ucundan öte ucuna kadar çekilmiş perde gibi duran boz bir sis tabakası vardı. Bir vakit şaşkın şaşkın ve ne yapacaklarını bilemez hâlde sis perdesine baktılar. Sonra Oğuz Kağan atını düşman ordusunun üzerine sürer gibi bu sis perdesinin üzerine sürdü. Uluğ Türk de onun peşinden gitti. Önden Oğuz Kağan ardından da Uluğ Türk, bu sis perdesini yarıp geçtiler.

Sisten göz gözü görmeyen bir yol üzerinde hayli ilerlediler. Hava karardığında kendilerini bir dağın doruğunda buldular. Atlarından indiler ve uzakta, karşılarında tüm ihtişamıyla görünen heybetli dağa baktılar. Bu, Altay Dağı idi.

“Bizi buraya kadar getiren kurdun sesidir. Buraya getirmesinde bir işaret olmalı,” dedi Oğuz Kağan.

“Bana da öyle gelir, kağanım. Bu gece bekleyip görelim,” diye karşılık verdi Uluğ Türk.